

Rada Európskej Únie (zatiaľ) neschválila glyfosát!

Stalo sa to, čo ešte pred mesiacom očakával iba málokto: Stály výbor pre rastliny, zvieratá, potraviny a krmivá na svojom zasadaní 7. a 8. marca 2016 nepotvrdil rozhodnutie Európskej komisie (vychádzalo zo stanoviska EFSA z novembra 2015) predĺžiť povolenie používať v EÚ glyfosát, aktívnu látku najpoužívanejšieho herbicídu na svete Roundup, ešte ďalších 15 rokov.

K hlasovaniu nakoniec nedošlo, pretože nebolo jasné, či sa dosiahne nejaká väčšina, respektíve hrozilo, že pripravený návrh na povolenie bude odmietnutý. V diskusii počas celého predchádzajúceho týždňa sa totiž silne polarizovali stanoviská jednotlivých členských štátov, keď najmä Švédsko, Francúzsko a Taliansko, ale i Holandsko a Dánsko oznámili, že budú hlasovať proti, pričom viaceré krajiny vrátane Nemecka sa mali hlasovania zdržať. Nejde teda o konečné odmietnutie, ale iba o odloženie hlasovania na neskôr. Rozhodnúť sa ale musí do konca júna tohto roku, keď vyprší doteraz platné povolenie.

O poslednom vývoji kauzy glyfosát sme už na stránke SPPK písali <http://www.sppk.sk/clanok/1117> . Podstatou celého sporu je skutočnosť, že v marci 2015 bol glyfosát označený Medzinárodným Centrom pre Výskum Rakoviny (MCVR), ktorý spadá pod Svetovú zdravotnícku organizáciu WHO, ako pravdepodobný kancerogén. V rozpore so závermi tejto ctihodnej vedeckej inštitúcie je ale podľa už spomenutého stanoviska EFSA „kancerogénny potenciál EFSA *nepravdepodobný*“.

Zásadný rozpor medzi EFSA a MCVR viedol veľké množstvo vedcov k tom, aby celú záležitosť podrobne preskúmali. Pre niektorých z nich sa rozdiely v záveroch dajú vysvetliť tým, že EFSA zohľadnila štúdie vypracované chemickým priemyslom, ktoré ale nie sú zverejnené, pretože sa na ne vzťahuje „obchodné tajomstvo“. Na druhej strane MCVR vzal do úvahy iba štúdie publikované vo vedeckej literatúre, ktorých je asi tisíc. Pre ďalšiu významnú časť vedeckej komunity sa ale rozpor nedá vysvetliť iba inou množinou hodnotených vedeckých prác. Asi sto toxikológov, epidemiológov a biológov pod vedením bývalého riaditeľa amerického Národného Centra pre Environmentálne Zdravie a poradcu MCVR Christophera Portier napísalo koncom novembra 2015 európskemu

komisárovi pre zdravie list, v ktorom tvrdili, že stanovisko EFSA je „klamlivé“ a „založené na vedecky neakceptovateľnom prístupe“. Takto ostrá kritika je v expertnej diskusii veľmi vzácna a v žiadnom prípade nemožno nad ňou mávnuť rukou, pretože na jej základe bol napísaný vedecký článok, ktorý vyšiel 3. marca 2016 v časopise *Journal of Epidemiology and Community Health*. V ten istý deň viaceré európske mimovládne organizácie podali proti EFSA a asi dvadsiatim firmám, ktoré komercializujú pesticídy obsahujúce glyfosát, žalobu na viedenský súd za „regulačný podvod“ a obídienie platnej procedúry pre hodnotenie rizika. K tomu sa 18. februára 2016 pridal hlas európskej ombudsmanky, ktorá otvorene kritizovala Brusel za laxnosť pri povoľovaní uvádzania pesticídov na trh.

Poslednou kvapkou, ktorá viedla k zablokovaniu povolenia glyfosátu v Stálom Výbore, bolo dianie v Európskom parlamente. 3. marca 2016 požiadali štyri ľavicové parlamentné skupiny, koordinované českým europoslancom Pavlom Pocom, komiséra pre zdravie Vytenisova Andriukaitisa o „odloženie akéhokoľvek rozhodnutia minimálne dovtedy, kým EP prijme formálne stanovisko k tejto téme“ po „dôkladnom preskúmaní celej záležitosti“. Listu predchádzalo verejné vypočutie expertov, v ktorom výrazne prevažovali názory upozorňujúce na nebezpečenstvo glyfosátu. Bolo predovšetkým zdôraznené, že všetky štúdie priaznivé pre glyfosát skúmali iba vplyv tejto aktívnej látky, ktorá ale nemá schopnosť preniknúť do bunky a preto sa samostatná nikdy nepoužíva. Roundup ako taký, ktorý ale obsahuje i ďalšie produkty chemickej syntézy umožňujúce glyfosátu preniknúť do bunky, nebol nikdy predmetom oficiálneho hodnotenia.

V súvislosti s vývojom za posledné mesiace nemožno tiež nespomenúť rozsiahlu štúdiu vykonanú v Nemecku zameranú na kontamináciu nemeckej populácie glyfosátom. Na vzorke 2009 osôb z celej krajiny, oboch pohlaví, v rôznom veku a všetkých povolanií sa zistilo, že moči 99,6% sa nachádza analyticky zistiteľné množstvo tejto aktívnej látky. U 75% z nich ide koncentrácie vyššie ako 0,5 mikrogramu v litri, čo je 5 krát viac ako prah tolerovaný v pitnej vode a u 22% analyzovaných vzoriek ide o množstvá 15 až 45 krát prevyšujúce tento prah. Ide zatiaľ o najrozsiahlejšiu štúdiu tohto druhu na svete. V USA sa tamojší program monitorovania expozície populácie týka asi 400 molekúl, ale glyfosát medzi nimi nie je, pretože to doteraz nebolo považované za prioritné. Hoci je zatiaľ

predčasné robiť z nemeckej štúdie závery súvisiace s verejným zdravím, výsledky sú také šokujúce, že nepochybne mali výrazný vplyv na neutrálne stanovisko Nemecka na poslednej Stálej Rade. Netreba zabúdať, že Nemecko je hlavnou svetovou baštou chemického priemyslu...

Ako to teda v EÚ nakoniec dopadne? Je isté, že lobisti chemického priemyslu a s nimi spriahnutí európski úradníci urobia v zákulisnom boji všetko preto, aby nakoniec väčšina členských štátov hlasovala v Stálom Výbore za predĺženie povolenia glyfosátu do roku 2031. Budú to mať ale zložité, pretože na tému glyfosát, podobne ako i na tému TTIP, sa už na verejnosti príliš veľa vie a hovorí a tradičný scenár vyriešenia celej záležitosti v tichosti a „poza bučky“ sa už realizovať nedá. Nejaké direktívne rozhodnutie tiež príliš neprichádza do úvahy v čase otrasenej dôvery občanov voči Európe ako takej, najmä v súvislosti s migrantskou krízou. Ostáva iba apelovať na obrovský ekonomický význam glyfosátu, ktorý nie je iba aktívnou zložkou Roundupu a tým i uholným kameňom stratégie vývoja rastlinných biotechnológií: je zložkou viac ako 750 fytosanitárnych produktov vyrábaných asi 90 firmami v dvadsiatich krajinách. Jednoduché to ale nie je ani z tohto pohľadu, pretože sa tak vlastne dáva na jednu úroveň verejné zdravie a ekonomické záujmy súkromných spoločností.